

اشکال سیزدهم:

برخی خواسته اند نسبت به یکی از ادله امام اشکالی را وارد کنند:

امام - چنانکه خواندیم - فرموده بودند که شارع نمی تواند، قدرت عقلی را قید برای تکلیف قرار داده باشد چراکه در این صورت، حکم شرعی چنین می شود: «اگر قدرت داری، نماز بخوان» و اگر این را پذیرفتیم:

الف) اگر شک در قدرت داریم، شک در اصل تکلیف داریم و لذا برائت جاری می شود.

ب) می توانیم خود را عاجز کنیم و شرط تکلیف را از خود ساقط نماییم.

در حالیکه هر دو این امور، خلاف مسلمات فقه است.

مستشکل می نویسد شرایط دو نوع است:

(۱) شرائطی که مربوط به جعل است یعنی نمی دانیم شارع آنها را جعل کرده است یا نه؟، در اینها، اصالة البرائه جاری می شود.

(۲) شرائطی که مربوط به مقام امتثال است در این امور اصالة الاحتیاط جاری می شود. تعجیز از جمله شرائط دسته دوم است.^۱

ما می گوئیم:

قدرت یا شرط تکلیف است و یا شرط مکلف به و یا شرط مکلف. و شرط مکلف هم به شرط تکلیف بر می گردد.^۲

اما شروط مکلف به، همان شرط ماده هستند [«نماز + وضو بخوان» که باید وضو را تحصیل کرد. و اینجا موطن احتیاط است]

اما شروط مکلف به شروط هیأت بر می گردند که موطن برائت هستند.

حال: اختصاص احکام به قادرین، لاجرم به تقیید در تکلیف منجر می شود و لذا موطن برائت است.

۱. الخطابات القانونية، ص ۱۱۹ / خطابات قانونیه در بوطه نقد و بررسی، ص ۱۵۰.

۲. ن ک: ص ۳۱ درسامه.

ضمن اینکه امام در مدعای اول خود می فرمودند قدرت شرط مکلف به (متعلق) نیست و شرط تکلیف هم نیست.

اشکال چهاردهم:

این اشکال هم همانند اشکال قبل، بر همان استدلال امام وارد شده است. مستشکل می گوید، اینکه نمی توانیم خود را عاجز کنیم، همانند مقدمات مفوته است. در مقدمات مفوته [قبل از وقت نمی توانیم خود را فاقد الماء کنیم]، هر چه گفتیم، اینجا هم همان را می گوئیم:

[گروهی درباره مقدمات مفوته به وجوب معلق - وجوب فعلی، واجب استقلالی - قائل شده اند و گروهی به حکم عقل در این موضوع تن داده اند.]

پس به حکم وجوب تحصیل مقدمات مفوته قبل از وقت، باید بگوئیم که نمی توانیم خود را عاجز کنیم.^۱
ما می گوئیم:

در مقدمات مفوته: وقتی اذان ظهر شد ← نماز واجب می شود.

قبل از وقت، وجوب نیست ولی باید مقدمات مفوته را تحصیل کرد.

اما در قدرت: وقتی قدرت آمد ← نماز واجب می شود.

پس مقدمات مفوته، شرط تکلیف نیستند در حالیکه قدرت طبق این بیان شرط تکلیف است و کسی درباره شرط تکلیف سخن مقدمات مفوته را مطرح نمی کند.

به عبارت دیگر:

در بحث مقدمات مفوته، ۳ مطلب وجود دارد

<u>تکلیف</u>	<u>مقدمات مفوته</u>	<u>شرط تکلیف</u>
وجوب نماز	وجود ماء	ظهر

۱. الخطابات القانونية، ص ۱۱۹ / خطابات قانونیه در بوته نقد و بررسی، ص ۱۵۰.

و سخن درباره وجوب مقدمات مفوَّته قبل از تحقق شرط تکلیف است در حالیکه در بحث ما دو مطلب موجود است:

<u>شرط تکلیف</u>	<u>تکلیف</u>
قدرت	وجوب

اشکال پانزدهم:

این اشکال هم بر همان استدلال حضرت امام وارد شده است (سیدنا الاستاد آیت الله شبیری این اشکال را مطرح کرده اند):

وقتی قدرت شرط تکلیف باشد، به محض اینکه شارع امر کرد، یا مکلف عاجز است و یا قادر، اگر قادر است، تکلیف محقق می شود و وقتی تکلیف مستقر شد، نمی توان از آن عدول کرد. (مثل اینکه وقتی کسی مستطیع شد، دیگر حج بر او مستقر می شود و حتی اگر هم استطاعت از او زائل شد، وجوب حج از او ساقط نمی شود. و یا اگر به نصاب زکات رسید و بعد خود را از این نصاب پائین آورد، وجوب زکات باقی است) و اگر هم از اول عاجز است، طبیعی است که تکلیف ندارد

پس اگرچه قدرت شرط تکلیف است ولی انسان نمی تواند آن شرط را از خود زائل کند.

ما می گوئیم:

۱. اولاً این مطلب نهایتاً یکی از دو استدلال امام را (که ایشان بر «عدم تعلق احکام به قادرین» وارد کرده بودند) رد می کند و به اصل مبنای خطابات قانونیه ضرر نمی زند. چراکه مبنای خطابات قانونیه، با توجه به ردّ انحلال و تمسک به متفاهم عرفی ثابت شده است.

۲. ثانیاً: این اشکال تنها در واجبات مطلق و غیرمشروط به شروط دیگر قابل جریان است چراکه در واجبات مشروط، «قدرت حین العمل» شرط تکلیف است و نه «قدرت قبل العمل» پس وقتی شارع می گوید «اگر قدرت داری نماز ظهر واجب است»، مدار بحث چنین است:

ظهر	۱۰ صبح	۸ صبح
قدرت در لحظه ظهر شرط تکلیف است که آن را ندارم پس تکلیف فعلی نیست.	خود را عاجز می کنم	خطاب آمد/ قدرت بر نماز ظهر ندارم

۳. اما در واجبات مطلق، تصویر بحث چنین است: «اگر قدرت داری الآن، همین الآن نماز بخوان»

الآن ← پس تکلیف فعلی می شود و اگر خود را
خطاب آمد و قدرت دارد عاجز کنیم تکلیف از فعلیت نمی افتد

البته در واجبات مشروط هم بعد از تحقق شرط، سخن سیدنا الاستاد جاری است.

۲ بعد از ظهر	ظهر	۸ صبح
خود را از قدرت ساقط می کنم /	قدرت دارم و لذا تکلیف	خطاب آمد که اگر ظهر
کماکان فعلیت باقی است	فعلی می شود	شد نماز بخوان

